

פה וטלפיים – נשמע מפחיד, במיוחד באנגלית: Foot & Mouth Disease (FMD)

לחסל מאות עד אלפי עדדים עם מאות אלפים ואולי מליונים של בהמות בעלות טלפיים. הנה, כאן המכשול הלשוני בו נתקל הציבור העירוני בכלל, ובאמריקה בפרט. וכל כך למה?

המונח האנגלי Foot & Mouth Disease (FMD) להלן) אומר בעצם מחלת הפה והרגל – שמבחינה לשונית ואנטומית מתאים לכל בעלי החיים כולל האדם, בעוד נגיף המחלה תוקף דווקא אלה בעלי הטלפיים: בקר, צאן, עיזים, חזירים אך גם חיות בר טלפניות כמו למוות, צבאים, איילות, תאו וביזון (בופלו אמריקאי). ידוע שמחלת הפו"ט נפוצה בכל יבשות העולם – פרט לצפון-אמריקה, אוסטרליה ונירזילנד.

כאמור, הציבור העירוני באמריקה נבהל מעצם המונח האנגלי השגור, FMD בקיצור, כפי שאפשר להתרשם מהתיחסותו היוזמה של וטרינר ידוע כעוסק ברפואת העדר בשם ג'רֶט, בעל טור קבוע בירחון הווארד'ז דיירימן. כוונת הטור בחוברת יוני היתה, בין היתר, להרגיע את הציבור חסר הטלפיים.

כדרכי, חיפשתי במילונים השונים איך מכנים את מחלת הפו"ט בשפות השונות. יש לנו במערכת המילון למונחים של ייצור מבעלי חיים (Animal Production Terminology) בהוצאת EAAP, בו מובאים המונחים המקבילים לכל נושא ופרט בשפות: אנגלית, צרפתית, ספרדית וגרמנית – בנוסף בלטינית בערכים מסויימים כשנדרש – בסה"כ 683 עמודים של מונחים.

העובדה שהמגפה פרצה באירופה המערבית – "החופשיה מן המחלה ובלי לחסן", כדברי המצדדים בשיטה – לא צריכה להפתיענו במיוחד. בכל זאת, זה כבר קרה במשך שלושת העשורים אם גם לא נתנו לכך פרסום רב כמו הפעם. הסיבות היו לרב פוליטיות ומסחריות (או להפך) ובודאי לא על טהרת השיקולים הווטרינריים. תומכי השיטה של "נקי בלי לחסן" רצו להידמות לצפון-אמריקה המוקפת מים מכל עבר, פרט לקשר יבשתי צר שבין צפון-ודרום-אמריקה – אך באזורים הללו השליטו משטר קפדני של פיקוח ווטרינרי, ובכלל פיקוח מחייב כל מי שרוצה להיכנס לארה"ב בדרך הים או האוויר – והעיקר, פיקוח מחמיר זה חל על כל המוצרים מן החי והצומח המבקשים להיכנס לתחומי היבשת. לא סומכים רק על האוקיינוסים העצומים מכל צד.

אנגליה חשבה תמיד שלהיות אי מבטיח לה סגירה בפני העברת המחלה לשטחה, ובהמשך להקמת הקהילה הכלכלית האירופית אף הצליחה לשכנע את יתרת חברות הקהילה לראות עצמן כאי "נקי ללא חיסון". מה לעשות, אירופה איננה אי, אלא מחוברת לאסיה ודרך אזורנו גם לאפריקה, שלא להזכיר כלל את קרבת ארצות הים התיכון מכל עבר. עם זאת, כדי לזכות במעמד "אי" – אין מנוס מהפעלת חוקים ואמצעי הגנה מחמירים כמוזכר מעלה, או להיות מוכנים לחסן כשצריך ולוותר על קצת כבוד ויוקרה. ולא, בינתיים ממשיכים

בשורה ראשונה מופיע באנגלית אותו מונח FMD (ר"ת) ולצידו גם malignant fever ('קדחת ממאירה') ואפילו aphthous fever ('קדחת שלפוחיות'), מונח ממקור יווני (שם נאמר aphantōthis pyretōs).

Kb.1 foot and mouth disease; malignant fever; aphthous fever

f fièvre aphteuse; surlangue

e glosopeda; fiebre aftosa

d Maul- und Klauenseuche; Aphantenseuche

• blister; vesicle

f aphte

e afta

d Aphte; Blase

גם הצרפתית וגם הספרדית נאחזות במקור היווני, אפילו הגרמנית האקדמית, אם גם המונח השגור בפי העם הפשוט מפרט Maul und Klauen Seuche הווה אומר מגפת הפה (של בהמה=Maul) והטלפיים – התיאור המדוייק ביותר שמצאנו, אחרי היוונית.

ככל שנרצה לפשט, מדובר במחלה מידבקת מאד, מגפה – שסימניה הבולטים הם שלפוחיות המתפתחות בפה ובטלפיים וגורמות לבהמות סבל, קושי באכילה ובהליכה ככל שהשלפוחיות גדלות, מתפוצצות ונדלקות בצורה די גועלית ודוחה. אמנם, פו"ט תוקף בעלי-חיים מכל הגילים, אך עשוייה לגרום לשיעור תמותה יותר גדול בשגר הצעיר; פרות מבוגרות מחלימות בדרך כלל, אך מאבדות הרבה מערכן הכלכלי.

בהזדמנות זאת מן הראוי לציין את המאמצים שעושים השירותים הווטרינריים של משרד החקלאות שלנו, כדי להגן על עדרינו מפני מחלת הפו"ט ויתר הצרות האורבות לבריאות המקנה, מאמצים המוכתרים בהצלחה לרוב.

מרדכי מלען